

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ
ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ, ΒΥΡΩΝΟΣ ΚΑΙ ΥΜΗΤΤΟΥ
Φορμίωνος 83, Καισαριανή, τ.κ. 161 21. Τηλ. 210-7224123 fax.: 210-7223584
(Internet) <http://www.imkby.gr> - (e-mail) info@imkby.gr

Άριθμ. Πρωτ. Φ.1/3/54

Έν Καισαριανῇ τῇ 31ῇ Ἰανουαρίου 2024

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 287η

Πρός

τούς Πανοσι(ολογι)ωτάτους καί Αἰδεσιμ(ολογι)ωτάτους Πρεσβυτέρους
τούς Ἱεροκήρυκες καί τούς Ἐφημερίους
τούς Ἱερολογιωτάτους Διακόνους
καί τίς Ὁσιώτατες Μοναχές
τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεώς μας.

Ἀγαπητοί Πατέρες καί Ἀδελφοί

Χαίρετε ἐν Κυρίῳ

Ἡ κοινότητα τῶν πιστῶν αὐτήν τήν περίοδο ἀντιμετωπίζει πολλές δοκιμασίες, πολλούς πειρασμούς μέ τόν «γάμο» τῶν ὁμοφυλοφύλων ἀνδρῶν καί γυναικῶν. Ὅπως ἔχει ἀποφανθεῖ ἡ Ἱερά

Σύνοδος τῆς ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας μας ἡ ἀπόφαση αὐτή τῆς Κυβερνήσεως προσβάλλει τό ἥθος τῆς Ἐκκλησίας μας, τήν πνευματικότητα καί τήν ζωή της.

Εἶναι ἐπίκαιρο νά ἐμβαθύνουμε στήν βιβλική θεολογία γιά νά δοῦμε «τί τό Ἅγιο Πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις» (Ἀποκαλύψεως β΄ , 7,11,17,29 κ.ά.) γι’ αὐτό τό θέμα τῆς *δοκιμασίας*, τοῦ πειρασμοῦ καί τοῦ ἐχθροῦ.

Μέρος Α

«Δοκιμασία – Πειρασμός»

Ἡ λέξη *δοκιμασία* φέρνει στό νοῦ μας δύο εἰδῶν πραγματικότητες. Ἡ πρώτη στρέφεται πρός τήν ἐνέργεια: μιά ἐξέταση, ἓνας διαγωνισμός. Ἡ δεύτερη συνδέεται μέ τόν πόνο: μιά ἀσθένεια, ἓνα πένθος, μιά ἀποτυχία. Κι ἂν ἡ λέξη πέρασε ἀπό τήν πρώτη ἔννοια στή δεύτερη, εἶναι γιατί, χωρίς ἀμφιβολία, ὁ πόνος, σύμφωνα μέ μιά ἤδη θρησκευτική σοφία, θεωρήθηκε ὡς *δοκιμασία* πού ἀποκαλύπτει τόν ἄνθρωπο.

Στή Βίβλο, τήν πρώτη θέση ἔχει ἡ ἐνεργητική ἔννοια. Οἱ ἐβραϊκές ρίζες τοῦ ὅρου αὐτοῦ, γιά νά σταματήσουμε στίς σπουδαιότερες, σημαίνουν: θέτω σέ *δοκιμασία*, προσπαθῶ νά γνωρίσω τή βαθύτερη πραγματικότητα πέρα ἀπό τά ἀβέβαια φαινόμενα. Ὅπως ἓνα μεταλλικό μίγμα ἢ ὅπως ὁ ἔφηβος, ὁ ἄνθρωπος πρέπει νά «ὑποβληθεῖ σέ *δοκιμασία*», χωρίς νά ὑπάρχει ὁ αὐτό τίποτα τό ὀδυνηρό.

Τρεῖς παράγοντες εἶναι δυνατό νά πάρουν τήν πρωτοβουλία τῆς *δοκιμασίας*. Ὁ Θεός δοκιμάζει τόν ἄνθρωπο γιά νά γνωρίσει τά βάθη τῆς

καρδιάς του¹ καί γιά νά τοῦ δώσει τή ζωή². Ὁ ἄνθρωπος ἐπίσης προσπαθεῖ νά ἀποδείξει ὅτι εἶναι «ὡς Θεός», ἀλλά ἡ ἀπόπειρά του προκαλεῖται ἀπό μιά παραπλάνηση καί καταλήγει στό θάνατο³. Στήν περίπτωση αὐτή ἡ δοκιμασία γίνεται πειρασμός, καί ἕνα τρίτο πρόσωπο παρεμβαίνει: ὁ Πειράζων. Ἔτσι ἡ δοκιμασία ὑπηρετεῖ τή ζωή⁴ ἐνῶ ὁ πειρασμός «ἀποκύει θάνατον»⁵. Ἡ δοκιμασία εἶναι δῶρο τῆς χάριτος, ὁ πειρασμός εἶναι πρόσκληση στήν ἁμαρτία.

Ἡ ἐμπειρία τῆς δοκιμασίας-πειρασμοῦ δέν εἶναι ἀπλῶς ἠθικῆς φύσεως. Ἐντάσσεται ὁ ἕνα θρησκευτικό καί ἱστορικό δράμα: διακυβεύει τήν ἐλευθερία μας στά πλαίσια τοῦ χρόνου ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καί τοῦ Σατανᾶ. Στίς διάφορες φάσεις τῆς θείας οἰκονομίας δοκιμάζεται ἡ ἀνθρώπινη ὕπαρξη. Αὐτή τήν ἐμπειρία τή ζεῖ πρῶτα ὁ λαός τοῦ Θεοῦ. Ἀργότερα ἡ σοφιολογική σκέψη θά ἀνακαλύψει τή σημασία της γιά ὁλόκληρη τήν κατάσταση τοῦ ἀνθρώπου, καί τέλος ὁ Χριστός θά φέρει τή λύση τοῦ δράματος. Παράλληλα, ἡ δοκιμασία-πειρασμός παρουσιάζεται ἀρχικά ὡς ἔργο τοῦ Θεοῦ. Κατόπι, πρὸς τό τέλος τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ὁ διάβολος θεωρεῖται ὡς ὁ προσωπικός αὐτουργός τοῦ πρώτου πειρασμοῦ, ἀλλά τό νόημα αὐτοῦ τοῦ δράματος δέν ἀποκαλύπτεται πλήρως παρά στή μονομαχία ἀνάμεσα στόν Χριστό καί στόν «Πειράζοντα».

Παλαιά Διαθήκη

I. Η ΔΟΚΙΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΛΑΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

¹ Δτ 8,2.

² Ἰακ. 1,12.

³ Γεν 3. Ρωμ. 7,11.

⁴ Γεν 2,17. Ἰακ 1,1-12.

⁵ Γεν 3. Ἰακ. 1,13 ἐξ.

Στή συνείδηση τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ τό δράμα ἄρχισε μέ τήν ἐκλογή του καί μέ τήν ὑπόσχεση νά γίνει, μέσω τῆς διαθήκης, ὁ λαός τοῦ Θεοῦ. Ἀλλά ἡ ἐλπίδα πού γεννήθηκε ἔτσι θά χρειαστεῖ νά καθαρθεῖ.

1. Σ' ἓνα πρῶτο στάδιο, ὁ ἄνθρωπος καλεῖται νά δεσμευτεῖ ἀπέναντι στήν ἐπαγγελία. Πρόκειται γιά τή *δοκιμασία* τῆς πίστεώς του. Εἶναι ἡ *δοκιμασία* τοῦ Ἀβραάμ, τοῦ Ἰωσήφ, τοῦ Μωυσῆ, τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ⁶. Ἡ πιό χαρακτηριστική περίπτωση εἶναι ἀσφαλῶς ἡ θυσία τοῦ Ἰσαάκ⁷: γιά νά πραγματοποιήσῃ ὁ Θεός τήν ἐπαγγελία του, πρέπει ὁ ἄνθρωπος ἐλεύθερα νά δεχτεῖ νά ἐκφράσῃ τήν πίστη του μέ τήν ὑπακοή πού συνταιριάζει δύο θελήσεις.

Μετά τήν ἔξοδό του ἀπό τήν Αἴγυπτο, ὁ Ἰσραήλ γνωρίζει τόν πειρασμό τῆς ἀπιστίας. Ἀμφισβητεῖ τήν παρουσία τοῦ Θεοῦ σωτήρα στή *δοκιμασία* τῆς ἐρήμου⁸.

Αὐτή ἡ ἄρνησή του νά πιστέψῃ φέρνει ὡς ἀποτέλεσμα τήν κρίση. Ἐτσι, τό Πάσχα δέ θά συντελεστεῖ παρά μόνο γιά τήν πιστή γενεά, γιατί μόνο αὐτή θά κληρονομήσῃ τή γῆ τῆς ἐπαγγελίας.

Ἡ ἐμπειρία τῆς ἐρήμου θά ἐπιτρέψῃ ἀκόμη νά δοθεῖ στήν ἔκφραση «πειράζω τόν Θεόν» ἡ θεολογική της σημασία. Ἡ ὁ ἄνθρωπος θέλει νά ἀπαλλαγεῖ ἀπό τή *δοκιμασία* ἀπαιτώντας ἀπό τό Θεό νά τή σταματήσει⁹ ἢ βάζει τόν ἑαυτό του σέ μιά: κατάσταση ἀδιέξοδη «γιά νά δεῖ ἄν» ὁ Θεός

⁶ Ἑβρ. 11,1-40. Σειρ. 44,20. 1 Μακ. 2,52.

⁷ Γεν. 22.

⁸ Ἑξ. 17,7.

⁹ Βλ. τήν ἀντίθεση Ἑξ. 15,25 καί 17,1-7.

μπορεῖ νά τόν σώσει. Ἡ ἀκόμη, παρά τά ἐμφανή σημεῖα, ἐπιμένει νά ζητάει κι ἄλλες «ἀποδείξεις» τῆς θείας δυνάμεως¹⁰.

2. Ἀπό ἓναν ὄχλο, ὁ Θεός δημιούργησε ἓνα λαό μέ τόν ὁποῖο συνῆψε διαθήκη. Στό δεύτερο αὐτό στάδιο, ἡ *δοκιμασία* ἔχει σχέση μέ τήν πιστότητα στή Διαθήκη. Θά μπορούσε κανείς νά τήν ὀνομάσει *δοκιμασία* τῆς ἀγάπης. Ὁ λαός ἀποφάσισε βέβαια νά ὑπηρετεῖ τό Θεό του¹¹, ἀλλά εἶναι δίψυχος. Ἡ *δοκιμασία* ἀναγκάζει τήν ἀγάπη νά ἐκδηλωθεῖ καί νά ἀποδειχτεῖ, ἐξαγνίζοντας τήν καρδιά. Πρόκειται γιά ἔργο μακρᾶς πνοῆς, στό ὁποῖο βάζει τό χέρι του κι ὁ Θεός¹². Σιγά-σιγά διατυπώνονται οἱ κώδικες (τῆς Διαθήκης, τῆς Ἀγιότητος, ὁ Ἱερατικός κώδικας) μέσα στούς ὁποίους καταλαβαίνει κανείς τήν πρόσκληση πρός τήν ἀγιότητα πού ἀπευθύνει ὁ Θεός στό λαό του¹³. Μιά νέα κρίση ἀντιστοιχεῖ ὅ αὐτή τή νέα *δοκιμασία*: ἡ ἐξορία, ἡ ἐπάνοδος στήν ἔρημο εἶναι ἡ ποινή γιά τήν εἰδωλολατρία ἡ ὁποία ἀποτελεῖ μοιχεία¹⁴.

3. Μόνο ἓνα μικρό Ὑπόλειμμα θά βγεῖ δοκιμασμένο ἀπό τήν αἰχμαλωσία. Ἡ θεϊκή στάση εἶναι ἡ ἴδια στή *δοκιμασία* τοῦ Ἰσραήλ ἀπέναντι στόν Θεό¹⁵ καί ἀπέναντι στόν Ἰησοῦ¹⁶. Σ' ὅλες αὐτές τίς περιπτώσεις, ἂν ἡ *δοκιμασία* καταλήγει ὁ ἓνα ὑπόλειμμα, αὐτό γίνεται ἀπό καθαρή χάρη. Ἡ αἰχμαλωσία καί ἡ μακρά περίοδος πού τήν ἀκολουθεῖ δείχνουν πράγματι

¹⁰ Ψλ. 94,9. Μκ. 8,11 ἐξ.

¹¹ Ἰησ. 24, 18.

¹² Βλ. εἰκόνα τῆς φωτιᾶς καί τοῦ μεταλλουργοῦ: Ἠσ. 1,25 ἐξ.

¹³ Λευ. σέ πολλά σημεῖα).

¹⁴ Ὡσ. 2.

¹⁵ 3 Βας. 19,18.

¹⁶ Ρωμ 11,1-5.

πόσο ανθρωπίνως άπραγματοποίητη είναι ή έπαγγελία. Άτελείωτες άναβολές, αντιφάσεις, διωγμοί, άδυναμίες άκόμη του λαού ξαναθέτουν κάθε φορά, όχι τόσο τό πρόβλημα της πίστεως στό Λόγο του Κυρίου ή της πιστότητας στη Διαθήκη του, όσο τό πρόβλημα της ίδιας της έκπληρώσεως της έπαγγελίας του. Έτσι, από την έξορία ως τό Μεσσία, ή *δοκιμασία* του μικροϋ Υπολείμματος συνίσταται κυρίως σέ μία *δοκιμασία* της έλπίδας. Η Βασιλεία φαίνεται συνεχώς νά άπομακρύνεται μέσα στό χρόνο. Ό πειρασμός είναι ό πειρασμός της παρούσης στιγμής, του «*αίωνος τούτου*», ό πειρασμός του κόσμου. Ό λαός του Θεοϋ, μέσα στόν κίνδυνο νά έκκοσμικευθεϊ, συνειδητοποιεϊ όλο και περισσότερο την ένέργεια του Σατανά, «*του άρχοντος του κόσμου τούτου*»¹⁷. Αύτή ή *δοκιμασία* της έλπίδας είναι ή πιό βαθιά, ή πιό έξαγνιστική. Όσο πλησιέστερα βρίσκεται ό Θεός, τόσο περισσότερο δοκιμάζει¹⁸. Η *δοκιμασία* θά τελειώσει μέ μία τελευταία κρίση: την έλευση της Βασιλείας, την εισβολή του μέλλοντος αιώνας ό αυτόν έδω τον κόσμο.

II. Η ΔΟΚΙΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

1. Η προσωπική *δοκιμασία*.

Η σοφιολογική σκέψη, μεταθέτοντας στό προσωπικό επίπεδο τίς δοκιμασίες του λαοϋ, έπιμένει σέ μιάν άλλη πλευρά της *δοκιμασίας* : στόν πόνο, ιδιαίτερα του δικαίου. Έδω, ή *δοκιμασία* φθάνει στό ύψιστο σημείο όξύτητας -και ή παρουσία του Θεοϋ στό ύψιστο σημείο έγγύτητας-, γιατί ό άνθρωπος βρίσκεται αντιμέτωπος όχι πιά μέ τό άδύνατο, αλλά μέ τό

¹⁷ Ίώβ. 1-2.

¹⁸ Ίδθ. 8, 25 έξ.

παράλογο. Σ' αυτόν τό βαθμό τῆς ὀξύτητος, ὁ πειρασμός δέ συνίσταται πιά στήν ἀμφιβολία γιά τή δύναμη τοῦ Θεοῦ, στήν ἀπιστία ἀπέναντί του ἢ στήν προτίμηση τοῦ κόσμου κι ὄχι ἐκείνου, ἀλλά συ-νίσταται στήν ὕβρι, ὁ αὐτή τή βλασφημία, πού εἶναι ὁ τρόπος μέ τόν ὁποῖον ὁ Σατανάς μαρτυρεῖ γιά τό Θεό.

Τό βιβλίο τοῦ Ἰώβ ἀνοίγει τή συζήτηση καί τή βυθίζει στό μυστήριο τῆς Σοφίας τοῦ Θεοῦ, ὅχι γιατί ἀποφεύγει τό πρόβλημα, ἀλλά γιατί ἀναγνωρίζει ἀμυδρά ὅτι ἡ *δοκιμασία* προσαρμόζει προοδευτικά τόν ἄνθρωπο στό μυστήριο τοῦ Θεοῦ¹⁹. Μιά πιό σαφής ἀπάντηση βρίσκεται στά ἄσματα τοῦ Δούλου²⁰, καί κυρίως στά βιβλία πού προῆλθαν ἀπό τή μεγάλη θλίψη²¹.

Σ' αὐτά ἡ *δοκιμασία* παρουσιάζεται ἄλυτη στό ἀτομικό ἐπίπεδο. Ἡ πηγὴ τῆς βρίσκεται ἔξω ἀπό τόν ἄνθρωπο²², εἶναι γεγονός πού ἀπό τή φύση του ἀφορᾷ στό ἀνθρώπινο γένος. Μόνο ἓνα πρόσωπο θά μπορέσει νά τή συνδέσει μέ τή ζωή, κάποιος πού ἀπέναντί του ὁ Διάβολος δέ θά ὑπερτερεῖ, καί πού θά εἶναι ἀλληλέγγυος μέ «τούς πολλούς», ὑποκαθιστώντας τους συγχρόνως. Ἡ κρίση ἔγκειται στήν ἔλευση τοῦ Δούλου.

2. Ἡ *δοκιμασία* τῆς ἀνθρωπότητος.

Τά συμπεράσματα αὐτά, στά ὁποῖα αἰσθάνεται κανεὶς τή σφραγίδα τῆς ἱερατικῆς σκέψεως, συμπίπτουν μέ τά συμπεράσματα πού βρίσκονται στίς διηγήσεις τῆς Γενέσεως, ὅπου περιγράφεται ἡ προέλευση τοῦ κόσμου, καί πού ἐγγίζουν τό βάθος τῆς καταστάσεως τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ἐκλογή εἶναι

¹⁹ Γεν. 22.

²⁰ Ἠσ. 52,13-53,12.

²¹ Δν. 9, 24-27. 12, 1-4. Σολ σέ πολλά σημεία.

²² Σολ. 1,13- 2,24.

σέ τελευταία ανάλυση ή πιό έκφραστική αποκάλυψη τής δωρεάν αγάπης τοῦ Θεοῦ καί τής ἐλευθερίας του. Συνεπῶς ἀπαιτεῖ ἀπό τόν ἄνθρωπο τό μέγιστο τής ἐλευθερίας στήν ἀπάντησή του.

Ἡ *δοκιμασία* εἶναι ἀκριβῶς τό πεδίο πού ἀφήνεται γι αὐτή τήν ἀπάντηση. Τό β' κεφάλαιο τής Γενέσεως ἐκφράζει μέ τρόπο παραστατικό αὐτή τή δωρεάν φροντίδα γιά τόν ἡγεμόνα τής δημιουργίας πού εἶναι ὁ ἄνθρωπος. Μιά τέτοια ἀγάπη ἐκλογῆς δέν ἐπιβάλλεται, ἀλλά τή διαλέγει ὁ ἄνθρωπος : γι αὐτό καί ἡ *δοκιμασία* μέ τό δένδρο τής γνώσεως²³. Ἔτσι ἀποκαλύπτεται ἡ θεμελιακή κατάσταση τοῦ ἀνθρώπου: ὁ ἄνθρωπος δέν εἶναι ἄνθρωπος, πλήρως ὑπεύθυνος, παρά μόνο ἐπειδή ἔχει τή συνεχή δυνατότητα νά διαλέγει τό Θεό, «κατ' εἰκόνα» τοῦ ὁποίου πλάστηκε, ἀπό κλήση.

Ὁ Ἀδάμ ὅμως διάλεξε τόν ἑαυτό του ὡς Θεό²⁴. Ἔτσι, ἀνάμεσα στή *δοκιμασία* καί στήν ἐκλογή, παρεμβαίνει ἡ κρίση, ὁ πειρασμός, πού ἐπιτέλους φανερώνεται ὁ προσωπικός αὐτουργός του: ὁ Σατανάς²⁵. Ὁ πειρασμός λοιπόν εἶναι κάτι περισσότερο ἀπό τή *δοκιμασία*: εἶναι ἡ ἁμαρτία ἡ ὁποία «λαμβάνει ἀφορμὴν» καί ὁδηγεῖ στό θάνατο²⁶. Καινούρια στοιχεῖα κάνουν τήν ἐμφάνισή τους: ὁ Πονηρός, πού εἶναι ἐπίσης ὁ ψεύτης, παρουσιάζεται ὡς Πλάνος. Ὁ ἄνθρωπος προτιμᾷ τή μοναξιά γιατί πιστεύει ὅτι ὁ αὐτὴν θά βρεῖ τή ζωή. Ἄν βρίσκει ὁ αὐτὴν τή γυμνότητα καί τό θάνατο, εἶναι γιὰτί ἐξαπατήθηκε. Ἡ *δοκιμασία* του συνεπάγεται μιὰ πάλι ἐνάντια στό ψεῦδος, ἕναν ἀγῶνα γιά νά κάνει μιὰ ἐκλογή σύμφωνα μέ τήν ἀλήθεια, ὅπου καί μόνο βιώνεται ἡ ἐμπειρία τής ἐλευθερίας²⁷. Αὐτή εἶναι ἡ

²³ Γεν. 2, 17.

²⁴ Γεν. 3,5.

²⁵ Γεν. 3. Ἰώβ 1-2)..

²⁶ Ρωμ. 7, 9 ἐξ.

²⁷ Ἰω. 8, 32-44.

τελευταία απάντηση στη σοφιολογική σκέψη. Ἡ ἀνθρωπότητα ἔχει ἐμπλακεῖ σέ μιά δοκιμασία ἢ ὁποία τήν ὑπερβαίνει καί τήν ὁποία δέ θά ξεπεράσει παρά μόνο μέ τό ἀποτέλεσμα μιᾶς ὑποσχέσεως πού ἀποτελεῖ χάρη²⁸, μέ τήν ἔλευση «τοῦ ἀπογόνου» πού θά ὁδηγήσει τή δοκιμασία στό νικηφόρο τέρμα της.

* * * * *

Καινή Διαθήκη

Ι. Η ΔΟΚΙΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Ὁ Σατανάς ἔφερε τό Χριστό ὃ ἐκεῖνες τίς καταστάσεις ὅπου ὁ Ἀδάμ καί ὁ λαός εἶχαν ὑποκύψει καί ὅπου οἱ πτωχοί φαινόταν συντετριμμένοι. Στό πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, δοκιμασία καί πειρασμός συμπίπτουν καί ὑπερβαίνονται γιατί, ἀντιμετωπίζοντάς τους, κατορθώνει ὥστε νά φθάσει στήν κατάληξή της ἡ ἀγάπη τῆς ἐκλογῆς πού τούς προκάλεσε.

Ὁ Χριστός εἶναι «τό σπέρμα» τῆς ἐπαγγελίας, ὁ πρωτότοκος τοῦ νέου λαοῦ. Στήν ἔρημο²⁹, ὁ Ἰησοῦς θριαμβεύει πάνω στόν «πειράζοντα» στό ἴδιο του τό ἔδαφος³⁰. Εἶναι ὁ ἄνθρωπος πού ἐπιτέλους τρέφεται, καί μάλιστα οὐσιαστικά, μέ τό Λόγο τοῦ Θεοῦ καί συγχρόνως ὁ «Θεός Σωτήρας» πού ὁ λαός του συνεχίζει νά τόν πειράζει³¹.

²⁸ Γεν. 3, 15.

²⁹ Λουκᾶ 4, 1 ἐξ.

³⁰ Βλ. 11, 18 ἐξ.

³¹ Μτ. 16, 1. 19, 3. 22, 18.

Ὁ Ἰησοῦς εἶναι ὁ πιστός Βασιλιάς, ὁ καλός Ποιμένας, πού ἀγαπᾷ τούς δικούς του μέχρι τέλους. Ὁ Σταυρός εἶναι ἡ μεγάλη δοκιμασία³², ὅπου ὁ Θεός «ἀποδεικνύει» τήν ἀγάπη του³³.

Ὁ Ἰησοῦς εἶναι τό μικρό Ὑπόλειμμα, εἶναι ἐκεῖνος στόν ὁποῖον ὁ Πατέρας συγκεντρώνει τήν ἀγάπη του, δηλ. τῆς ἐκλογῆς: μὴ αὐτήν ἀκριβῶς τήν υἱική βεβαιότητα εἶναι μισητός ἀπό τόν κόσμον καί συνάμα νικητής τοῦ κόσμου³⁴.

Ὁ Ἰησοῦς εἶναι Δοῦλος, Ἀμνός τοῦ Θεοῦ. Σηκώνοντας πάνω στό σταυρό τήν ἁμαρτία τῶν ἀνθρώπων, μεταβάλλει τόν πειρασμό τῆς βλασφημίας σέ υἱικό παράπονο καί τόν παράλογο Θάνατο σέ Ἀνάσταση³⁵.

Ὡς νέος Ἀδάμ καί Εἰκόνα τοῦ Πατέρα, ἀντιμετωπίζει τόν πειρασμό τοῦ Ἀρχηγοῦ, πού παρεμβάλλεται ἀνάμεσα στή θεοφάνεια καί στήν ἄσκηση τῆς ἀποστολῆς του³⁶. Στή διάρκεια αὐτῆς τῆς ἀποστολῆς θά συναντήσῃ τόν πειρασμό σάν ἀντίστιξη στό θέλημα τοῦ Πατέρα: τούς γονεῖς του³⁷, τόν Πέτρο³⁸, τά θεαματικά σημεῖα³⁹, τόν ἐγκόσμιο μεσσιανισμό⁴⁰. Τέλος, τό τελευταῖο στάδιο τῆς ἀποστολῆς του θά ἀρχίσει μέ τόν τελευταῖο πειρασμό, τόν πειρασμό τῆς ἀγωνίας⁴¹.

³² Ἰω. 12, 27 ἐξ.

³³ Ἰω. 3, 14.

³⁴ Ἰω. 15, 18. 16,33.

³⁵ Μτ. 27, 46. Λκ. 23, 46. Φιλ. 2,8 ἐξ.

³⁶ Μκ. 1, 11-14.

³⁷ Μκ. 3, 33 ἐξ.

³⁸ Μκ. 8, 33

³⁹ Μκ. 8, 12.

⁴⁰ Ἰω. 6, 15.

⁴¹ Λκ. 22, 40.46.

Ἔτσι, νικητής τοῦ «πειράζοντος» ἀπό τήν ἀρχή ὡς τό τέλος τῆς δοκιμασίας του⁴², ὁ Χριστός ὁδηγεῖ τή νέα ἀνθρωπότητα στήν ἀληθινή της κατάσταση: στήν υἱική κλήση⁴³.

II. Η ΔΟΚΙΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Μέ τή δοκιμασία τοῦ Χριστοῦ, ἡ Ἐκκλησία βγαίνει δικαιωμένη, ὅπως «οἱ πολλοί», χάρη στό Δοῦλο⁴⁴. Καί ἡ ἀποστολή της ἀκολουθεῖ τήν ἴδια πορεία μέ τοῦ Χριστοῦ⁴⁵. Τό βάπτισμα, στό ὁποῖο τό Πάσχα τοῦ Χριστοῦ γίνεται Πάσχα τῆς Ἐκκλησίας, ἀποτελεῖ μιά δοκιμασία⁴⁶ καί προαναγγέλλει δοκιμασίες μετά ἀπό αὐτό⁴⁷. Ἐδῶ, τό λεξιλόγιο τῆς δοκιμασίας ἀναμειγνύεται μέ τό λεξιλόγιο τοῦ πόνου (θλίψη, διωγμός) καί τῆς ὑπομονῆς. Ἡ ἀπήχηση τῆς δοκιμασίας στήν Καινή Διαθήκη εἶναι πρῶτα ἐσχατολογική, καί κατόπι ψυχολογική. Ἡ ἐγγύτητα τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ Κυρίου φέρνει τήν ἀντίθεση φωτός καί σκότους στόν παροξυσμό της. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι ὁ τόπος τῆς δοκιμασίας, ὁ τόπος ὅπου ὁ διωγμός θά κάνει πιο σταθερή τήν πιστότητα⁴⁸ καί ὅπου ὁ ἄνθρωπος μετά τήν θλίψη βγαίνει «δοκιμασμένος».

Αὕτη ἡ δοκιμασία τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἀποκαλυπτική. Ἀποκαλύπτει πραγματικότητες κρυμμένες ἀπό τό σαρκικό ἄνθρωπο, καί τό βαθμό ὑπευθυνότητας στή μεγάλη ἀποστολή πού ὁ Πατέρας ἀνέθεσε στόν καθένα:

⁴² Λκ. 4, 13.

⁴³ Ἐβρ. 2, 10-18.

⁴⁴ Ἡσ. 53, 11.

⁴⁵ 2 Τιμ. 2, 9 ἔξ. Λκ. 22,28 ἔξ.

⁴⁶ Μκ. 10, 38 ἔξ.

⁴⁷ Ἐβρ. 10, 32-39.

⁴⁸ Λκ. 8,13 ἔξ. 21,12-19. Μτ. 24,9-13.

στό Χριστό⁴⁹, στον Πέτρο⁵⁰, στους μαθητές⁵¹, σέ κάθε πιστή Ἐκκλησία⁵². Μέ τήν ἔννοια αὕτη, *δοκιμασία* καί ἀποστολή κορυφώνονται στό μαρτύριο. Ἀλλά ὁ μέγας ἐσχατολογικός ἀγώνας, πού εἶναι ἡ καθαυτό *δοκιμασία* τῆς Ἐκκλησίας, ἀποκαλύπτει ἐπίσης τόν πραγματικό αὐτουργό τοῦ πειρασμοῦ: ὁ Θεός δοκιμάζει τούς δικούς του, μόνο ὁ Σατανάς τούς πειράζει⁵³. Ἡ δοκιμασμένη Ἐκκλησία ξεσκεπάζει τόν πλάνο, τόν κατήγορο, δίνοντας συγχρόνως τή μαρτυρία της μέ τόν Παράκλητο, τό νικηφόρο Πνεῦμα πού τήν ὁδηγεῖ στό τέλος τοῦ Πάσχα⁵⁴. Γι' αὐτό στίς Ἀποκαλύψεις παρουσιάζεται διωγμένη καί συγχρόνως σωσμένη⁵⁵. Ἡ *δοκιμασία* λοιπόν εἶναι ἡ κατάσταση τῆς Ἐκκλησίας, πού βρίσκεται ἀκόμα σέ *δοκιμασία* καί εἶναι ἤδη ἐξαγνισμένη, βρίσκεται ἀκόμα σέ προσπάθεια βελτιώσεως καί εἶναι ἤδη ἔνδοξη. Οἱ καθαρά ἐκκλησιολογικοί πειρασμοί ὀφείλονται συχνά στήν παραμέληση τοῦ ἐνός ἀπό τά δύο αὐτά συνθετικά.

III. Η ΔΟΚΙΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΥ

1. Τό κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου ἐντάσσεται στήν ἐσχατολογική θλίψη⁵⁶. Ἡ *δοκιμασία* λοιπόν εἶναι ἀναγκαία ἰδιαίτερα γι' αὐτούς πού ἔχουν ἀναλάβει τή διακονία τοῦ Λόγου⁵⁷, ἀλλιῶς «καπηλεύουν τόν λόγον τοῦ

⁴⁹ Ἐβρ. 2,14-18.

⁵⁰ Λκ. 22,31 ἐξ.

⁵¹ Λκ. 21, 12 ἐξ.

⁵² Ἀποκ. 2, 10.

⁵³ Λκ. 22,31. Ἀπ. 2, 10. 12,9 ἐξ.

⁵⁴ Ἀπ. 2-3. Λκ. 12,11 ἐξ. Ἰω. 16,1-15.

⁵⁵ Δν. 12,1. Ἀπ. 3,10. 2 Πέτρ. 2,9.

⁵⁶ Μτ. 24, 14.

⁵⁷ 1 Θεσ. 2,4. 2 Τιμ. 2,15.

Θεοῦ»⁵⁸. Ἡ δοκιμασία εἶναι τό σημεῖο τῆς ἀποστολῆς⁵⁹. Ἀπ' αὐτό ξεχωρίζει κανεῖς τοὺς ψευτοαποστόλους⁶⁰.

Στό ψυχολογικό επίπεδο, ὁ Θεός ἐρευνᾷ τίς καρδιές καί τίς δοκιμάζει⁶¹, ἐπιτρέποντας ἀπλῶς τόν πειρασμό⁶², ὁ ὁποῖος προέρχεται ἀπό τόν πειράζοντα⁶³ μέσω τοῦ κόσμου⁶⁴ καί ιδίως τοῦ χρήματος⁶⁵. Γι' αὐτό πρέπει νά προσεύχεται κανεῖς νά μὴν «εἰσέλθει» στόν πειρασμό⁶⁶, γιατί ὁδηγεῖ στό θάνατο⁶⁷. Αὐτή ἡ υἱϊκὴ προσευχή βρίσκεται στοὺς ἀντίποδες τῆς προσευχῆς ποὺ πειράζει τόν Θεό⁶⁸.

Ἡ δοκιμασία κι ὁ πειρασμός στόν ὁποῖο δέν «εἰσέρχεται» κανεῖς εἶναι μιὰ δοκιμασία, ὑπηρετεῖ τῇ ζωῇ. Ἀποτελεῖ ὄρο τῆς «ἐν Χριστῷ» ζωῆς: «πάντες οἱ θέλοντες εὐσεβῶς ζῆν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ διωχθήσονται»⁶⁹. Εἶναι ἀπαραίτητη προϋπόθεση τῆς ἀναπτύξεως⁷⁰, τῆς σταθερότητας⁷¹, τῆς ἀλήθειας ποὺ φανερώνεται⁷², τῆς ταπεινοφροσύνης⁷³. Μὲ μιὰ λέξη ἡ δοκιμασία εἶναι ὁ δρόμος ἀκριβῶς τοῦ ἐσωτερικοῦ Πάσχα, ὁ δρόμος τῆς ἀγάπης ποὺ ἐλπίζει⁷⁴.

Ἔτσι, νά εἶναι κανεῖς χριστιανός «δοκιμασμένος» ἢ νά ἔχει τὴν ἐμπειρία τοῦ Πνεύματος εἶναι τό ἴδιο πράγμα. Ἡ δοκιμασία ἀνοίγει τό

⁵⁸ 2 Κορ. 2, 17.

⁵⁹ 1 Τιμ 3, 10. Φιλ. 2, 22.

⁶⁰ Ἀπ. 2, 22. 1 Ἰω. 4, 1.

⁶¹ 1 Θεσ. 2, 4.

⁶² 1 Κορ. 10, 13.

⁶³ Πραξ. 5, 3. 1 Κορ. 7, 5. 1 Θεσ. 3, 5.

⁶⁴ 1 Ἰω. 5, 19.

⁶⁵ 1 Τιμ. 6, 9.

⁶⁶ Μτ. 6, 13. 26, 41.

⁶⁷ Ἰακ. 1, 14 ἐξ.

⁶⁸ Λκ. 11, 1-11.

⁶⁹ 2 Τιμ. 3, 12.

⁷⁰ Βλ. Λκ. 8, 13 ἐξ.

⁷¹ 1 Πε. 1, 6 ἐξ: μέ τὴν προοπτικὴ τῆς κρίσεως.

⁷² 1 Κορ. 11, 19: λόγος ὑπάρξεως τῶν χριστιανικῶν διαιρέσεων.

⁷³ 1 Κορ. 10, 12.

⁷⁴ Ρωμ. 5, 3 ἐξ.

δρόμο για μία μεγαλύτερη δωρεά του Πνεύματος, γιατί αυτό κατεργάζεται ήδη μέσα απ' αυτήν τό ἔργο του πού εἶναι ἡ ἀπελευθέρωση. Ἔτσι, ὁ δοκιμασμένος χριστιανός, ἐλευθερωμένος καί φωτισμένος ἀπό τό Πνεῦμα⁷⁵, ξέρει νά διακρίνει, νά ἐπαληθεύει, νά «δοκιμάζει» τά πάντα⁷⁶. Αὕτη εἶναι ἡ θεολογική ἀφετηρία τοῦ ἐλέγχου τῆς συνειδήσεως, πού δέν εἶναι πνευματική ἀριθμητική, ἀλλά δυναμική διάκριση, ὅπου ὁ καθένας δοκιμάζει τόν ἑαυτό του κάτω ἀπό τό φῶς τοῦ Πνεύματος⁷⁷.

2. Ἡ Ἁγία Γραφή μᾶς καλεῖ νά δώσουμε στή *δοκιμασία* ἓνα νόημα θεολογικό. Ἡ *δοκιμασία* εἶναι πέρασμα «πρός τόν Θεό», μέσα ἀπό τήν οἰκονομία του. Οἱ διάφορες ὁψεις τῆς *δοκιμασίας* (πίστη, πιστότητα, ἐλπίδα, ἐλευθερία), συναντιοῦνται στή μεγάλη *δοκιμασία* τοῦ Χριστοῦ, πού συνεχίζεται στήν Ἐκκλησία καί σέ κάθε χριστιανό, καί ὁλοκληρώνεται σέ μία γέννηση μέ κοσμικές διαστάσεις⁷⁸.

Ἡ θλίψη τῆς *δοκιμασίας* ἀποκτᾷ τό νόημά της στήν ἐσχατολογική πάλη.

Στό σχέδιο τοῦ Θεοῦ, πού ἀποβλέπει στή θέωση τοῦ ἀνθρώπου «έν Χριστῷ», ἡ *δοκιμασία*, καί ἡ σατανική ἐκμετάλλευσή της, δηλ. ὁ πειρασμός, εἶναι ἀναπόφευκτα: συντελοῦν στό πέρασμα ἀπό τή δοσμένη ἐλευθερία στή βιωμένη ἐλευθερία, ἀπό τήν ἐκλογή στή διαθήκη. Ἡ *δοκιμασία* προσαρμόζει τόν ἄνθρωπο στό μυστήριο τοῦ Θεοῦ, καί, γιά τόν πληγωμένο ἄνθρωπο, ἡ ἐγγύτητα τοῦ Θεοῦ ὅσο πιό ἐνδόμυχη εἶναι τόσο εἶναι καί πιό ὀδυνηρή. Τό Πνεῦμα δίνει τή δυνατότητα νά διακρίνει κανείς στό μυστήριο τοῦ Σταυροῦ

⁷⁵ 1 Ἰω. 2, 20, 27.

⁷⁶ Ρωμ. 12,2. Ἐφ. 5,10.

⁷⁷ 2 Κορ. 13,5. Γαλ. 6,1.

⁷⁸ Ρωμ. 8,18-25.

τό πέρασμα από τήν πρώτη στή δεύτερη δημιουργία, τό πέρασμα από τόν έγωισμό στήν αγάπη. Ἡ δοκιμασία ἔχει πασχάλιο χαρακτήρα.

* * * * *

Μέρος Β «Ὁ Ἐχθρός»

Στήν συνέχεια εἶναι ἀπαραίτητο νά διεξέλθουμε καί τήν διδασκαλία τῆς Ἀγίας Γραφῆς γιά τό γεγονός τῆς ἔχθρας.

1. Σταθερότης καί ὅρια.

Ὁ βιβλικός ἄνθρωπος βρίσκεται πάντοτε ἀντιμέτωπος μέ τόν ἐχθρό του. Αὐτό εἶναι ἓνα γεγονός γιά τό ὅποιο οὔτε κἄν ἀναρωτιέται. Στόν οἰκογενειακό κύκλο, μιά δραστική ἔχθρα φέρνει ἀντιμέτωπους τόν Κάϊν καί τόν Ἀβελ⁷⁹, τή Σάρρα καί τήν Ἀγαρ⁸⁰, τόν Ἰακώβ καί τόν Ἡσαῦ⁸¹, τόν Ἰωσήφ καί τούς ἀδελφούς του⁸², τήν Ἄννα καί τήν Φεννάνα⁸³. Στήν πόλη, οἱ προφῆτες, ὅπως καί οἱ ψαλμωδοί, παραπονοῦνται γιά τούς ἐχθρούς τους⁸⁴ πού μπορεῖ νά εἶναι συγγενεῖς⁸⁵ ἢ παλιοί φίλοι⁸⁶. Ἐχει γίνει σάν ἓνα πλαίσιο στοχασμοῦ: πίσω ἀπό κάθε ἐναντιότητα βρίσκεται ἓνας ἀντίπαλος, καί ὁ ἀσθενής τῶν Ψαλμῶν εἶναι σχεδόν πάντα ἓνας διωκόμενος⁸⁷. Ὁ Νόμος ὡστόσο ἀναγνωρίζει δικαιώματα στόν ἐχθρό, ἄν αὐτός ἀνήκει στήν κοινότητα τοῦ Ἰσραήλ⁸⁸. Τό ἴδιο τό ἔθνος οἰκοδομεῖται μέσα ὁ αὐτό τόν κόσμο τῆς ἔχθρας. Ἀλλά ἡ ἔχθρα ἔχει διαβαθμίσεις: στήν περίπτωση τῶν

⁷⁹ Γεν. 4,1-16.

⁸⁰ Γεν. 16,1-7.

⁸¹ Γεν. 27-29.

⁸² Γεν. 37, 4.

⁸³ 1 Βασ. 1, 6 ἐξ.

⁸⁴ Ψλ. 30. 34. 41, 10. Ἱερ. 18,18-23.

⁸⁵ Μιχ. 7.6. Ἱερ. 12,6.

⁸⁶ Ψλ. 54, 13 ἐξ.

⁸⁷ Ψλ. 12. 37, 1-16.

⁸⁸ Ἐξ. 23,4. Ἀρ. 35,15.

Χανααναίων, ἢ τῶν Ἀμαληκιτῶν, εἶναι χωρίς ἔλεος⁸⁹, ἐνῶ καταλήγει ἀπλῶς σέ ψυχρό πόλεμο ἐναντίον τοῦ Μωάβ καί τοῦ Ἀμμάν⁹⁰. Τό Δευτερονόμιο, στήν περίπτωση τῆς Ἑδὼμ καί τῆς Αἰγύπτου⁹¹, ἀφήνει νά ἐννοηθεῖ ὅτι «ξένος» δέ σημαίνει πάντοτε «ἐχθρός».

2. Προέλευση.

Πῶς ἐξηγεῖται μέσα στήν ἱερή ἱστορία ἡ σταθερότητα ἐνός τέτοιου δεδομένου; Εἶναι ἀπλῶς ἓνα δεδομένο τῆς ἱστορίας. Ἡ ἀμαρτία μετέβαλε σέ μίσος κάθε ἀντίθεση, καί ὁ Ἰσραήλ ἀποκτᾷ συνείδηση τοῦ ἑαυτοῦ του μέσα ὁ ἓναν κόσμο χωρίς ἔλεος. Νά σκέπτεται κανεῖς ὅτι ὁ Ἰσραήλ θά μπορούσε νά ἦταν ἀπαλλαγμένος ἀπό αὐτό τό χαρακτηριστικό, εἶναι σάν νά τόν θέλει διαφορετικῆς φύσεως ἀπό τούς ἀνθρώπους τῆς ἐποχῆς του. Ὁ Θεός παίρνει τόν ἄνθρωπο ὅπως εἶναι. Οἱ Χανααναῖοι καταπολεμοῦνται γιατί εἶναι εἰδωλολάτρες⁹², ἀλλά καί γιατί κατέχουν τόν τόπο, τή Γῆ τῆς ἐπαγγελίας⁹³. Σ' αὐτό τό στάδιο διαπιστώνεται μιά κάποια ταύτιση τῶν ἐχθρῶν τοῦ Θεοῦ μέ τούς ἐχθρούς τοῦ ἔθνους: «ἐχθρεύσω τοῖς ἐχθροῖς σου»⁹⁴.

3. ΦΩΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΤΗΣ ΕΧΘΡΑΣ

ά . Ἕνα τυπικό παράδειγμα.

Ἡ φιλονικία ἀνάμεσα στόν Σαούλ καί στόν Δαβίδ εἶναι ἡ πιό λεπτομερειακή διήγηση προσωπικῆς ἐχθρας πού μᾶς ἔμεινε. Ἐδῶ μόνο ὁ

⁸⁹ Ἐξ. 17,16. 1 Βασ 15.

⁹⁰ Δτ. 23, 4-7.

⁹¹ Δτ. 23, 8.

⁹² Γεν. 15,16. Δτ. 20,16 ἐξ.

⁹³ Δτ. 2, 12.

⁹⁴ Ἐξ. 23, 22.

Σαούλ είναι ο έχθρος. Θέλει τή ζωή του Δαβίδ⁹⁵ καί έναντιώνεται ό ένα σχέδιο πού είναι ταυτόχρονα θεϊκό καί επίγειο: στή βασιλεία του αντιπάλου του. Τό βαθύτερο κίνητρο του μίσους του είναι αυτό πού ή Βίβλος παρουσιάζει πολύ συχνά: ό φθόνος. Όσο για τόν Δαβίδ, αυτός αποφεύγει νά μολυνθεϊ από τό μίσος του Σαούλ. Τό φέρσιμο του Δαβίδ είναι τέτοιο πού, αν ένας χριστιανός όφείλει νά τό ξεπεράσει, θά χρειαστεί πρώτα νά κάνει πολλά μόνο για νά τό φθάσει. Πολλοί φίλοι του Θεού έμελλε νά ζήσουν, ανάλογα μέ τίς δυνάμεις τους, ένα δράμα παρόμοιο μέ του Δαβίδ, όπου άφθονούν τά δείγματα ήθικής εύθιξίας. Η κλήση του Θεού όδήγησε τούς ανθρώπους αυτούς, μέ έντονη παρουσία στό χῶρο τής ζωής, νά αποδεσμευθοῦν από τόν έγωϊσμό τους, χωρίς όμως καί νά χάσουν τήν έπαφή τους μέ τήν πραγματικότητα.

β . Η έμπειρία τής ήττας.

Ό Ισραήλ, ως έθνος, έχει τήν ίδια περίπου έμπειρία. Για έναν πόλεμο πού ό ίδιος επέβαλε (όπως ό πόλεμος τής κατακτήσεως) πόσους πολέμους δέν υπέστη! Μέ τόν καιρό καί προοδευτικά, ή εικόνα του καταπιεστικού κατακτητῆ αντικαθιστᾷ τήν εικόνα του έχθρου. Πᾶνε πιά τά όνειρα για δύναμη! Έτσι ό Ισραήλ έμαθε ότι ό Θεός προτιμάει, αντί νά δίνει στόν δίκαιο περισσότερη δύναμη, νά τόν άπελευθερώνει ό ίδιος⁹⁶. Ό έχθρος δέ νικιέται από τόν δίκαιο πού καταπιέζεται, αλλά γίνεται θύμα του έαυτου του καί άφανίζεται⁹⁷. Ός τή στιγμή τής ήττας του, ό έχθρος δέ θριαμβεύει χωρίς λόγο, τιμωρεϊ από μέρους του Θεού καί, χωρίς νά τό θέλει, διδάσκει.

⁹⁵ 1 Βασ 18,10 έξ. 19, 2-17.

⁹⁶ Έξ. 14,13 έξ. 30.

⁹⁷ Ψλ. 7,13-17. Βλ. Σαούλ, Άμάν.

Ἡ ὁλοκληρωτική του ἐξαφάνιση συνδέεται μέ τό πλήρωμα τῆς εὐλογίας⁹⁸. Βέβαια, στήν πορεία τῆς ιστορίας, ὁ Θεός τοῦ ἐπιτρέπει νά ὑπάρχει⁹⁹. Αὐτή ἡ διάρκεια δείχνει δυό πράγματα: τό ἐπίπεδο τῆς ἐκπληρώσεως τῆς ἐπαγγελίας καί τό ἐπίπεδο τῆς πιστότητας τοῦ λαοῦ. Καί στίς δύο περιπτώσεις, τό πλήρωμα τοῦ χρόνου δέν ἔχει ἔρθει ἀκόμη.

γ . Τό ἔργο τοῦ χρόνου.

Ἐκεῖνοι πού ἐπαναλάμβαναν τίς κατάρεις τοῦ ψαλμωδοῦ, πολύ ἀργότερα ἀπό αὐτόν, δέν ἦταν σέ θέση νά τό πράξουν γιά τά ἴδια συγκεκριμένα συμφέροντα οὔτε ἀναφορικά μέ τά ἴδια πρόσωπα. Τώρα πιά ὑπάρχει ἓνας ἐξαγνισμός. Αὐτῆς τῆς μορφῆς τήν ἐξέλιξη τή βλέπει κανείς στό βιβλίο τῆς Σοφίας Σολομώντος¹⁰⁰, τό ὁποῖο διακρίνει στήν ιστορία συγκρούσεις περισσότερο ἰδεολογιῶν παρά συμφερόντων. Ὄταν οἱ Μακκαβαῖοι, ἐπαναλαμβάνοντας τήν παράδοση τοῦ ἱεροῦ πολέμου, ἀγωνίζονται «*ὑπέρ τῶν ψυχῶν αὐτῶν καί τῶν δικαιωμάτων αὐτῶν*»¹⁰¹, τό κάνουν μέ καθαρή συνείδηση τοῦ διπλοῦ σκοποῦ πού ἐκφράζει αὐτή ἡ φράση, καθώς συνδέει τά γεγονότα χωρίς νά τά συγχέει. Συμπερασματικά, ἀπό τή μιά μεριά, δέν ἀμφισβητεῖται ἡ νομική ἀρχή τῆς ἀνταποδόσεως, ἡ ὁποία ἄλλωστε ἔβαζε ἓνα φραγμό στήν ἐκδίκηση¹⁰², καί ἡ νίκη τοῦ Ἰσραήλ θεωρεῖται ὡς ἡ καταστροφή τῶν ἐχθρῶν του¹⁰³. Ἀπό τήν ἄλλη μεριά ἡ ἐμπειρία, κάτω ἀπό τό πρίσμα τοῦ θείου φωτός, κατευθύνει τίς καρδιές πρὸς τήν ἀγάπη. Ἀνάμεσα στίς συμβουλές γιά σωφροσύνη, ὁ υἱὸς Σειράχ

⁹⁸ Γεν. 22,17. 49, 8. Δτ. 28,7.

⁹⁹ Κρ. 2,3. 2, 20-23. Δτ. 7,22.

¹⁰⁰ Σπλ. 10-19.

¹⁰¹ 1 Μακ. 2,40. 3,21.

¹⁰² Βλ. Γεν 4,15. 24.

¹⁰³ Ἑσθήρ.

ἀπαιτεῖ ἀπό τόν ἄνθρωπο νά συγχωρεῖ, γιά νά συγχωρεῖται ἀπό τόν Θεό¹⁰⁴. Αὐτή εἶναι καί ἡ ἀπαίτηση τοῦ ἴδιου τοῦ Ἰησοῦ.

4. Ο ΙΗΣΟΥΣ ΘΡΙΑΜΒΕΥΕΙ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΗΝ ΕΧΘΡΑ

ά . Ἐντολή καί παράδειγμα.

«Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς»¹⁰⁵. Ἡ ἐντολή αὐτή ξεχωρίζει ἀνάμεσα στίς πιό καινούριες ἀπαιτήσεις¹⁰⁶ τοῦ Ἰησοῦ. Ο ἴδιος εἶχε ἐχθρούς, οἱ ὅποιοι δέν τόν ἤθελαν «*βασιλεῦσαι ἐπ' αὐτούς*», ὅπως μᾶς λέει μιά παραβολή¹⁰⁷. Τόν καταδίκασαν σέ θάνατο, κι αὐτός, πάνω ἀπό τό σταυρό, τοὺς συγχωροῦσε¹⁰⁸. Αὐτό πρέπει νά κάνει κι ὁ μαθητής, σύμφωνα μέ τό παράδειγμα τοῦ Κυρίου του¹⁰⁹, σύμφωνα μέ τό παράδειγμα τοῦ οὐράνιου Πατέρα¹¹⁰, ἀπό τόν ὁποῖο θά μπορέσει ἔτσι νά πετύχει τήν ἄφεση¹¹¹. Ὁ χριστιανός πού συγχωρεῖ δέν ἔχει ψευδαισθήσεις γιά τόν κόσμο μέσα στόν ὁποῖο ζεῖ, ὅπως δέν εἶχε ψευδαισθήσεις καί ὁ Ἰησοῦς γιά τοὺς Φαρισαίους καί γιά τόν Ἡρώδη. Ἀλλά ἐφαρμόζει κατὰ γράμμα τή συμβουλή τῶν Γραφῶν: σωρεύει ἀναμμένα κάρβουνα πάνω στό κεφάλι τοῦ ἐχθροῦ του¹¹². Αὐτό δέν εἶναι ἐκδίκηση: τό πῦρ ἐκεῖνο θά μεταβληθεῖ σέ ἀγάπη, ἂν ὁ ἐχθρός τό θέλει. Ὁ ἄνθρωπος πού ἀγαπάει τόν ἐχθρό του σκοπεύει νά τόν κάνει φίλο του καί διαλέγει μέ σύνεση τά μέσα.

¹⁰⁴ Σειρ 28, 1-7. Βλ. Πρμ. 24,29.

¹⁰⁵ Μτ. 5, 44 πρλ.

¹⁰⁶ Βλ. 5, 43.

¹⁰⁷ Λκ. 19, 27.

¹⁰⁸ Λκ. 23, 24.

¹⁰⁹ 1 Πέτρ. 2, 23.

¹¹⁰ Μτ. 5, 45 ἐξ.

¹¹¹ Μτ. 6, 12.

¹¹² Ρωμ 12,20= Πρμ. 25,21 ἐξ.

Σ' αυτή τή φιλοφροσύνη προηγήθηκε ὁ ἴδιος ὁ Θεός: ὅταν ἡμαστέ ἐχθροί του, μᾶς συμφιλίωσε μέ τόν ἑαυτό του διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Υἱοῦ του¹¹³.

β . Ἡ νίκη πάνω στήν ἔχθρα.

Ὁ Ἰησοῦς λοιπόν δέν ἀρνεῖται τήν ἔχθρα, ἀλλά τή φανερώνει στήν πλήρη της διάσταση τή στιγμή πού τήν ὑπερνικᾷ. Ἡ ἔχθρα δέν εἶναι ἓνα γεγονός ὅπως τά ἄλλα. Εἶναι ἓνα μυστήριο, τό σημεῖο τῆς βασιλείας τοῦ Σατανᾶ, τοῦ κατ' ἐξοχήν ἐχθροῦ. Ἀπό τόν κῆπο τῆς Ἑδέμ, μιά ἔχθρα τόν θέτει ἀντιμέτωπο στά τέκνα τῆς Εὐας¹¹⁴. Ἐχθρός τῶν ἀνθρώπων καί ἐχθρός τοῦ Θεοῦ, σπέρνει ζιζάνια ὁ αὐτό τόν κόσμον¹¹⁵. Γι' αὐτό τό λόγο εἴμαστε ἐκτεθειμένοι στίς ἐπιθέσεις του. Ἀλλά ὁ Ἰησοῦς ἔδωσε στούς δικούς του ἐξουσία πάνω σέ κάθε δύναμη πού προέρχεται ἀπό τόν ἐχθρό¹¹⁶. Τήν ἐξουσία αὐτή τήν παίρνουν ἀπό τόν ἀγώνα ὅπου ὁ Ἰησοῦς θριάμβευσε μέ τήν ἴδια του τήν ἡττα, ἀφοῦ πρόσφερε τόν ἑαυτό του στά χτυπήματα τοῦ Σατανᾶ πού τοῦ δόθηκαν ἀπό τούς ἐχθρούς του, καί ἀφοῦ νίκησε τό θάνατο μέ τό θάνατο. Ἔτσι ὁ Ἰησοῦς γκρέμισε «τὸ μεσότοιχον τῆς ἔχθρας» πού ἦταν φραγμός γιά τήν ἀνθρωπότητα¹¹⁷. Περιμένοντας τήν ἡμέρα, ὅπου ὁ Χριστός, γιά νά βάλει «πάντας τοὺς ἐχθροὺς ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ»¹¹⁸, θά καταστρέψει γιά πάντα τό θάνατο, «τὸν ἔσχατο ἐχθρό», ὁ χριστιανός ἀγωνίζεται μέ τόν Ἰησοῦ ἐνάντια στόν παλαιό ἐχθρό τοῦ ἀνθρώπινου γένους¹¹⁹. Γύρω του, μερικοὶ συμπεριφέρονται σάν ἐχθροὶ τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ¹²⁰, ὁ ἴδιος ὅμως γνωρίζει ὅτι ὁ σταυρός τόν ὁδηγεῖ στό θρίαμβο. Ὁ

¹¹³ Ρωμ. 5, 10.

¹¹⁴ Γεν. 3, 15.

¹¹⁵ Μτ. 13, 39.

¹¹⁶ Λκ. 10, 19.

¹¹⁷ Ἐφ. 2, 14-16.

¹¹⁸ 1 Κορ. 15, 25 ἐξ.

¹¹⁹ Ἐφ. 6, 11-17.

¹²⁰ Φιλ. 3, 18.

σταυρός αὐτός εἶναι ὁ χῶρος ἔξω ἀπό τόν ὁποῖο δέν ὑπάρχει συμφιλίωση
οὔτε μέ τό Θεό οὔτε ἀνάμεσα στούς ἀνθρώπους.

Μετὰ πατρικῶν εὐχῶν.

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

† Ὁ Καισαριανῆς, Βύρωνος καί Ὑμηττοῦ Δανιήλ

